

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **K. P.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 27 lutego 2025 r.

wniosku obrońcy skazanego

o wyłączenie od udziału w sprawie SSN Marka Motuka w trybie art. 41 § 1 k.p.k.

w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k.

na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U.

z 2021 r. poz. 1904 tekst jednolity z dnia 21 października 2021 r. ze zm.)

i art. 41 § 1 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł:

wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka pozostawić bez rozpoznania jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

UZASADNIENIE

Obrońca skazanego K. P. pismem z 4 lutego 2025 r. złożył wniosek o stwierdzenie braku spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka wymogów niezawisłości i bezstronności, który – na mocy zarządzenia Prezesa Izby Karnej Sądu Najwyższego z 18 lutego 2025 r. został potraktowany również jako wniosek o wyłączenie na podstawie art. 41 k.p.k. (KRI 835). W uzasadnieniu wniosku wskazał, iż SSN Marek Motuk nie posiada przymiotu

niezawisłego i bezstronnego sądu, który to standard określony został w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. W ocenie wnioskującego, rozpoznanie kasacji przez SSN Marka Motuka skutkować będzie naruszeniem standardu wynikającego z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, zwłaszcza, że w kasacji podniesiono zarzut wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w związku z sygnalizowaną nienależytą obsadą Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Nadto obrońca wskazał, iż z uwagi na to, iż SSN Marka Motuka dotyczą te same okoliczności, co jednego z sędziów rozpoznających sprawę w sądzie powszechnym, a wobec udziału tego sędziego w składzie sądu formułowane są zarzuty, to będzie on *de facto* orzekał we własnej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek w aktualnym stanie procesowym należy uznać za niedopuszczalny z mocy ustawy, co skutkować musi pozostawieniem go bez rozpoznania.

Z przedstawionej w nim argumentacji wynika, że jego autor domaga się wyłączenia wskazanego we wniosku sędziego SN od rozpoznania sprawy sygn. akt II KK 365/24 ze względu na wadliwą procedurę powołania go na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, mianowicie z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Z treści art. 41 § 1 k.p.k., na który powołuje się ostatecznie obrońca, wynika jednak, że sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności w danej sprawie. Judykatura ukształtowała na gruncie art. 41 § 1 k.p.k. określony katalog przesłanek wyłączenia sędziego, które wywodzą się z relacji sędziego i strony postępowania, oceny zachowania sędziego w toku rozpoznania sprawy, czy też jego zachowania i wypowiedzi poza rozprawą dotyczących przedmiotu procesu. Włączenie do takiego katalogu okoliczności wadliwości powołania na urząd sędziego, budziło w judykaturze uzasadnione wątpliwości, które wyraźnie

i jednoznacznie rozstrzygnął wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 marca 2020 r. (P 22/19). Wykluczył on bowiem dopuszczalność objęcia ich zakresem art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. Stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w treści obowiązującego od dnia 15 lipca 2022 r. unormowania przewidzianego w art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.), dodanym przez art. 1 pkt 24 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U.2022.1259) zmieniającej ustawę o Sądzie Najwyższym, który bezwzględnie i jednoznacznie wskazuje, że okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności, a ich badanie może nastąpić wyłącznie w trybie przewidzianym w art. 29 § 5 przywołanej ustawy o Sądzie Najwyższym. Od tego momentu, w myśl zasady *lex posteriori derogat priori*, obowiązuje skutek derogujący art. 41 § 1 k.p.k. w tej jego części, w której przedmiot obu regulacji mógłby się pokrywać. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest konieczność uznania, iż niedopuszczalne jest rozpoznawanie wniosku o wyłączenie sędziego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. w sytuacji, gdy z treści tego wniosku wynika, że dotyczy on okoliczności przewidzianych w art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, która to regulacja wyłącza odrębne procedowanie w tym zakresie. Tak właśnie jest w niniejszej sprawie, gdyż podstawę wniosku stanowiły okoliczności dotyczące trybu powołania SSN Marka Motuka.

Niewątpliwie art. 41 § 1 k.p.k. ma chronić przed rozpoznaniem sprawy przez sędziego stronnictwo. Sędzia ulega bowiem wyłączeniu zawsze, jeżeli zaistnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Dla stwierdzenia podstawy wyłączenia sędziego, wymagane jest zatem istnienie określonej kategorii okoliczności, która, jeżeli zestawia ją z przedmiotem rozstrzygnięcia w określonej sprawie, prowadzi do wniosku o uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego, mającego ją rozstrzygnąć. Oznacza to, że pomiędzy podnoszonymi okolicznościami, które powinny mieć charakter rzeczywisty i obiektywny, a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy musi zachodzić związek funkcjonalny, pozwalający na możliwości wyprowadzenia z nich wniosku o istnieniu uzasadnionej wątpliwości co do braku

bezstronności w rozstrzygnięciu tej sprawy. Uzasadniona wątpliwość co do bezstronności, w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k., zachodzi bowiem tylko *in concreto*, a nie *in abstracto*. Nie może zatem stanowić jedynie subiektywnego przekonania określonej osoby, lecz winna być konkretna, realna, obiektywna i poddająca się zewnętrznej weryfikacji [por. *postanowienie Sądu Najwyższego (dalej SN) z 11 stycznia 2012 r. sygn. akt III KK 214/11*]. Wątpliwość co do bezstronności sędziego powinna być więc należycie, a zatem wystarczająco "uzasadniona". W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że należy ją rozumieć jako obiektywną bezstronność sędziego, w tym zarówno subiektywne poczucie sędziego co do własnej bezstronności, jak i jego bezstronność w odbiorze zewnętrznym, opartą na zobiektywizowanych przesłankach oraz analizowaną przez odwołanie się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego, rozsądnie rozumującego obserwatora procesu (zob. *uchwała SN z 26 kwietnia 2007 r. sygn. akt I KZP 9/07, OSNKW 2007/5/39; wyrok SN z 8 stycznia 2009 r. sygn. akt III KK 257/08, LEX 532400; wyrok SN z 18 marca 2009 r. sygn. akt IV KK 380/08, LEX 491543*). Z całą pewnością tego rodzaju argumentów wniosek skazanego nie zawiera, a za takie nie sposób uznać twierdzenia, że powołanie wskazanego sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, automatycznie wywołuje uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności. Nawet nie próbowano wykazać by na jego powołanie na urząd sędziego, a zwłaszcza na rozstrzygnięcie jakiegokolwiek sprawy, w tym tej konkretnej, mogły mieć wpływ osoby trzecie. Sam fakt, iż władze wykonawcze lub ustawodawcze uczestniczą w procesie mianowania sędziego, nie może prowadzić do powstania zależności sędziego od tych władz, ani do wzbudzenia wątpliwości co do jego bezstronności. Należy zatem takie fakty każdorazowo wykazać, w szczególności takie które świadczyłyby o wywieraniu na zainteresowanego po mianowaniu presji i otrzymywaniu instrukcji w ramach wykonywania swoich obowiązków (zob. *wyrok TSUE z 9 lipca 2020 r. w sprawie C - 272/19, VQ przeciwko Land Hessen, w pkt 54*).

W świetle powyższego należy w pełni podzielić pogląd, iż wniosków o wyłączenie usadowionych tylko na podnoszeniu okoliczności o charakterze

ustrojowym nie wolno uwzględniać automatycznie z tego tylko powodu, iż przedmiot sprawy znajduje zastosowanie także do osób ją rozstrzygających (zob. *postanowienie SN z 16 stycznia 2024 r. sygn. akt III KK 293/23; postanowienie SN z 11 lipca 2024 r. sygn. akt IV KK 142/24*). Bez zindywidualizowania podnoszonych okoliczności w aspekcie konkretnych faktów poddających się ocenie sądu, pozostają one w warstwie wyłącznie teoretycznej, niepowiązanej odpowiednio ani z konkretną sprawą, od udziału w której wniosek o wyłączenie zostaje złożony, ani z określonym sędzią, którego wniosek ten dotyczy.

W rozważanym kontekście przypomnieć należy, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 marca 2020 r. w sprawie P 22/19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP. Oznacza to, że decyzja o wyłączeniu sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. nie może przyjmować za podstawę faktyczną okoliczności, iż dany sędzia został powołany na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa działającej i ukształtowanej na podstawie obecnie obowiązujących przepisów.

Także aktualnie obowiązujące brzmienie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym dodany został art. 29 § 4, stanowi zresztą wprost o tym, że: *„Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu niezawisłości i bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów

niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowaniu po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 ustawy).

Wymienione wyżej przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie w dniu 15 lipca 2022 r., co oznacza, iż od tego momentu bezspornym pozostaje, iż niedopuszczalne jest badanie niezawisłości i bezstronności sędziego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. w odniesieniu do okoliczności towarzyszących jego powołaniu. Przepis ten zawiera ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo, w związku z czym przedmiotem rozpoznania w tym trybie może być jedynie wniosek o wyłączenie sędziego oparty na innych – niż określone w art. 29 § 4 i 5 cyt. wyżej ustawy o Sądzie Najwyższym – przesłankach. Badanie tej kwestii, co wynika z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, zostało ograniczone do dwóch kryteriów, tj. okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, przy czym – w myśl art. 29 § 4 tej ustawy – okoliczności towarzyszące powołaniu tego sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z jego udziałem lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności. Ta regulacja pozostaje zatem w relacji *lex specialis* względem art. 41 § 1 k.p.k., wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze.

Niezależnie od powyższego zauważyć należy, iż brak jest również podstaw do twierdzenia, że sam fakt, iż sędzia Sądu Najwyższego został powołany w kwestionowanej we wniosku procedurze rodzi uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego. Tego rodzaju okoliczność, w kontekście treści art. 41 § 1 k.p.k., należałoby wykazać konkretnymi, nawiązującymi do realiów tej właśnie, indywidualnej sprawy, argumentami. Przepis art. 41 § 1 k.p.k. stanowi bowiem jednoznacznie, że sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Takich argumentów rzeczony wniosek nie zawiera. Zarzuty nie

mogą mieć charakteru instytucjonalnego, abstrakcyjnego i hipotetycznego, ale podmiotowy, konkretny i realny. Muszą dotyczyć samego sędziego i jego postępowania przed powołaniem, albo po powołaniu na urząd, które będzie prowadzić w konkretnej sprawie do obiektywnych wątpliwości dotyczących przysługujących mu przymiotów *ipso iure* niezawisłości, niezależności czy bezstronności. Nie sposób nie zauważyć, iż kwestionowana procedura powołania na urząd sędziego dotyczy zagadnienia o charakterze ogólnoustrojowym i obejmuje wszystkich sędziów powołanych na urząd po 8 grudnia 2017 r., z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której sposób ukonstytuowania uznany został za zgodny z Konstytucją RP wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 25 marca 2019 r. w sprawie K 12/18 (Dz.U. z 2019 r. poz. 609). Nie ma zatem charakteru zindywidualizowanego, czego wymaga przepis art. 41 k.p.k.

W uwarunkowaniach niniejszej sprawy, z uwagi na przywołane wyżej judykaty Trybunału Konstytucyjnego i ich wiążący charakter, okoliczności powołania na urząd sędziego w procedurze przewidzianej w art. 41 k.p.k. należy uznać za prawnie irrelewantne, także w zakresie ewentualnych zastrzeżeń co do składu orzekającego rozpoznającego przedmiotowy wniosek. Nie dojdzie bowiem do złamania zasady *nemo iudex in causa sua* także przez sędziego Sądu Najwyższego powołanego przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., gdyż sędzia powołany na urząd sędziego w takich okolicznościach nigdy nie orzeka "we własnej sprawie", gdyż okoliczności "jego sprawy" nie stanowią przedmiotu postępowania, a wydane przez niego orzeczenie w żaden sposób nie będzie miało wpływu na sferę jego własnych uprawnień, bądź obowiązków prawnych (zob. *postanowienia SN: z 2 października 2024 r. sygn. akt V KK 282/24; z 14 lutego 2025 r. sygn. akt IV KK 445/24*).

Z powyższych względów, jako że wniosek obrońcy był niedopuszczalny do procedowania w trybie przewidzianym przez art. 41 § 1 k.p.k., Sąd Najwyższy pozostawił go bez rozpoznania.

[J.J.]

[a.ł.]

